

Kõivupuu Marju asanda juttõst ja paanikast

Kae lk 2

Püsümädä kogokunnaheng Suurmanni Aino

Kae lk 3

Väiku tütlatsõ unõnõ- rändämine aolukku

Kae lk 4

PUUTÕRISTAJIDÕ PILVELAHKJA?

Seo pildi tekk Aaspere Kairi Paidra kandin Võhandu jõe veeren mõtsan. Pilditegijä ütlet, et säälsaman lindsid pildi tegemise aigu kats nõgikikast ümber ja koskil toksõ määnegi tõnõ hähn viil. A kiä nuu mulgu puu sisse tekk?

Luudusõhuvilinõ keelemiis Kalla Urmas Rāpinä kihlkunnast tiid, et hariligu kirivä hähnä ei elä ligistikku üte puu otsan ja tuuperäst ei tohessi neo olla pesäkambri. «Innemb ma usu, et kärg (nõgikikas) om pedjäjä sisest süv- vä otsnu. Tä om väega tugõva nokiga tsirk, jõud särtsit suuri mulkõ tetä ka õnnõ söõginälä peräst. Või kül olla, et om proomit mito kõrd pessä tetä, ja ütski uus olõ-i kõlvanu. A ma mõtlõ, et kärg taht iks viil suurõmbat uust.»

Tsirgutiidlāne Sellise Urmas Kanepi ja Otõmpää kihlkunna piiri päält löüd, et Kalla Urmassõ arvamist või usku. «A nigu inemise, nii omma ka tsirgu egäüts ummamuudu – mõnõlõ miildüs sannan ellä, tõnõ taht 10 tarrõ majan magamisõs ja pallu aknit. Ma arva, et seo nõgikikas (mu kandi nimi mustrahnille) om arvanu, et õkva tuu puu om kõgõ õigõmp, ja om pesnõ sinnä esi aastil esi mulkõ. Osa naist omma näta joba nakanu kinni kasuma. Võiolla om erilise aura vai väega puu? Ega nä hariligult ei viisi nii süv- vit mulkõ puu sisse pessä üte vagla

peräst, kül aga võiva puu peris lakja lammuta, ku säält pallu süvvä om luuta. Enämpide tegevä nõgikikka pesä iks esi aastil esi puõ sisse. Ja ega peris häste ei näe kah pildi päält, ku suurõ neo mulgu omma. Või arvada, et puu om seest pehme ja ku päälmidest kihist läbi saat, olõt ku võiu seen. Tuuperäst ei saa jättä peris kõrvalõ ka hähnä (suur-kirjurāhn), kel miildüs kah puid pessä, aga vähämbit mulkõ tetä. Hähnä tahtva kül valgõn söõgi otsmisõga tegeldä, tuuperäst vast jäme puu seen om pimme. A näil om pikk kiil, tuuga saava maitsa ka puu seen olõvit vaklu ja muid. Ja ku vaia, sis ka keelega söõgi säält vällä aia. Ku juhtus olõma väega hää suutäus, siis võiva mitu mulku kah tetä. Nä kullõsõ, kuis süük puu seen liigus, ja pruuva õigõn paigan kipõlt ette jõuda. Sis jääs sääne algaja Kalašnikovi pruuva valang puu sisse nätä. Nii et kõik või olla mõtsan, kon kiäki ei sekäl»

UL

Mõtsia nakkasõ tsiakatskust üle saama. Ku vahepääl oll mõtsan tsiko tsiakatsku peräst küländ veidü, sis no paistus, et tsiakari om naanu jäl kasuma. Seo pildi pääl om 27.02 õdagu Urvastõ kandin üte mõtsakaamõra ette jäänu vähämbält kuvvõpääline tsiakari.

Et tsiko om mõtsa perämdsel aol mano tulnu, tuud kinnitäs Põlva maakunna jahimiis Lepiski Arvi. Ka Soome Raul Võro jahtkunnast ütles, et vahepääl oll kül tsiko veidemb, a no trehvase jahimehe näidega iks inämb kokko. A kas tsiakatsk om iks viil eläjil kallal? Soome Raul hindas tuud nii, et Eesti mastaabin om külh, a Võromaal paiguldõ viil om, a paiguldõ inämb ei olõ.

UL

Tsiapõrs ja lambatall,
kaagutaja kana ka
tibudõga akro all
latsil õnnõ suuva.
(Sainasti Enno)

**Soovimi õnnõ Tuulilõ ja Indrekulõ
katsikidõ poiskõisi sündümise puhul.**

Võro instituudi ja Võro seldsi rahvas

Võro gümnaasiumi noorõ jahindustunnin, põdrasarvi näütäs oppaja Lepiski Arvi.

RAHMANI JANI PILT

Jahioppus gümnaasiumin

RAHMANI JAN

Võro gümnaasiumin oll minevä nätäl valikainidõ nätäl, kon anti oppust pilditegemisest laulmisoni. Üts esieräldsemb valikainõ oll jahindus-oppus: gümnaasiuminoorõ opsõ jälgi, nahku ja sarvi tundma ni pussäst märki laskma. «Taast pundist või mõni jahimiis vai -naanõ külh vällä kassu,» muheli oppust vidänü Põlva maakunna jahimiis ja aianduskooli oppaja Lepiski Arvi.

«Seo om tõõnõ kuul Eestimaal, koh om sääne valikainõ nigu jahindus. Kehra gümnaasiumin om kah, joba kolmas aasta,» selet Lepiski

Arvi. «Võrol om edimäst aastat. Minevä aasta, ku oll tuu valiminõ, sis ma tei jahindusõ opikava. 16 opilast tahtsõ, kats naistõrahvast om kah.»

Oppus käve nätäl otsa. Lepiski Arvi selet, et seo oll laembalt sääne luudusõoppus, mitte ütsindä jahipidämise oppaminõ. «Jahindusõ man oll juttu ka hääst tavast ja tuust, kedä või laskõ. Tuu ei olõ nii, et võit laskõ, kes ette juhtus.»

Oppaja lassõ ka jälgi, nahku ja pääluidõ perrä är arvada, mändse eläjaga om tego. Noorõ istu es õnnõ koolitarõn, Lepiski Arvi vei nä mõtsa kah. «Jälgi oll rassõ nätä, kokko olli sulano. No ilvessejälge näime – tuu peris egäpäävane ei olõ.»

Pääle tuu käüti kähriliina kaeman ja jahikandsi man.

«Peräst lätsime lasketiirõ laskma. Kõik saiva siledäraudsõst haavlepussüst märke laske,» selet Lepiski Arvi. «Jahimiis tõi märkes taldrekke ja ma ütlet, et perüs häste läts näil tuu laskminõ.»

Lepiski Arvi arvas, et kõgõ inämb miildügi nuurilõ vast tuu, ku sai vällä kävvü, esi kaia ja käe külge panda. «Päällu ja naha näile kah miildü. Esi kah ei taha määnestki pik- kää juttu hummogust õdaguni kullõlda,» muiaš Rāpinä jahimiis.

Lepiski Arvi selet, et inemise saava arvo, et jahimiis om vaia sis, ku määnegi hädä om. Tsiakadsu aigu oll vaia näütüses tsiko kipõlt veidembäs saia. Ku susi lambit murd, om vaia tedä jahti jne. Selle omgi täht-

sä nuurilõ jahimehetarkuise tutvas tetä, et jahimiis iks pääle kasunu.

Midä opilasõ jahindusõ-oppusõst kõrva taadõ pannit? Haanima nuurmiis Vaabi Karl-Gustav ütlet, et miilde jäivä jahisäädüse, jälgi opminõ ja taldrikidõ laskminõ oll kah peris põnnõv. «Sai viiest katõlõ pihta – nii et väega häste es lää. Järgmäne kõrd lätt vast parõmbidõ,» selet tä. Mille tä valisi koolin kõrvalainõs jahindusõ? «Mu esä söbõr om jahimiis. Ma olõ tä puul käünü, sääil omma sarvõ, topisõ... Huvitava asä. Ma tahassi hindäle ütškõrd esi kodo mõnõ topissõ tetä,» kõnõlõ Vaabi Karl-Gustav.

No ja jahimehes plaan tä kah kunagi saia.

Hindätiidmise avvo- hinna saaja omma teedä

Minevä nätäl käve kuun «Hindätiidmise avvohinna 2020» hindamiskogo.

Kogo kuunsaisun Kuuba Rainer Võro instituudist, Valsi Kristi Võromaa ja Määri Andres Põlvamaa arõnduskeskusõst ja Kaarsalu Pille Põlva latsiaiat Pihlapuu otsust kolmõ kandidaadi läbikääümise ja katõ kandidaadiga kõnõlõmisõ perä, et timahavvadõ Hindätiidmise avvohinna saaja omma:

- Puiga näütemängupäävä pääiistvõtja Ruuli Helve
- Harglõ Latsiaid-Põhikuul
- Kuldrõ Kooli latsiaid Sipsik

- Talna Võro Selts
- MTÜ Folgisellide Selts

Hindätiidmise avvohinna om latsiaialõ, koolilõ ja kultuuri-asotuisilõ, -ütisüisile ja -seltsile vällä antu 2012. aastagast. Avvohinna mõtõ om kittä noid, kiä hoitva võrokõsõs olõmist ja pidävä võro keele kõnõlõmist avvo seen.

Hindätiidmise avvohinna konkursi kõrrald Võro instituut ütlen Põlva ja Võro maakunna arõnduskeskusõga. Avvohinna käü ütlen ka väiku rahapreemiä, mink masmist tugõ Rahvakultuuri Keskus, ja savist keelepesätsirk.

Avvohinna antas saajilõ kätte päält imakeelepäivä.

ALLASÕ TIIA PILT

Koolilatsõ tei võrokeelist mälõmängu. Ku varramba oll Vana-Võromaa koolilatsilõ uma keele ja kultuuri tundmisõ olümpiaat «Ütski tark ei sata taivast», sis timahava kõrrald Võro instituut tuu asõmõl mälõmängu. Tiidmiisi umast kodokandist ja keelest näütsi urbõkuu 4. pääväl säidse võistkunda. Võitsõ Haani kuul, tõsõ kotussõ sai Vilustõ ja kolmanda Võro Kreutzwaldi kuul. Üten lei viil Mõnistõ, Savõrna, Vahtsõliina ja Orava kooli vanõmba opilasõ. «Nuuri tiidmise omma peris hää, kimmäle kasus tast Võromaalõ mälõmängjit mano,» kitt tunnõt mälõmängjä Loka Toomas, kiä avit kūsümüisi vällä märki ja mängõ kõrralda.

UL

UL

Kuis ma aoluku tei

REIMANNI HILDEGARDI TSEHKENDÜS

SAARÕ HEDY

Jo latsõn miildü mullõ aolugu ja kai pallo filme, mis kõnõli-va tuust, mis ammu aigu juh-tunu. Mu sõa aigu elänu vana-vanaimä kõnõl kah tihtsäle, kuis elo timä aigu käve ja ka lahingist, mis Leevi all käve-vä. Oi, mullõ miildü tuu kõik!

Olf üü, ma olli kuvvõ-aastanõ. Magasi umah Vilus-tõ kotoh sängüh, ku kõrraga kuulsõ, kuis kiäki tulf majja sisse. Mõtli, et vast imä läts vetsumajja, ja jäi kõrraga ma-gama tagasi. Veitü ao peräst kuulsõ uma tarõ ussõ takah krabinat ja hiitü üles. Mu tar-

rõ astsõ nuur naanõ, tulf mu mano ja võtsõ mu käest kinni. «Peläku-i, ma tullu su mano, et su api pallõlda! Sa viil ei tiä, a Verioral nakaš eelä õdagu sõda ja inne sa saat avita!» «Mis ti no aati, ullis lännu pääst.» ütli vasta. «Olõ-õi! Sa tulõ kae tar-õst vällä! Taivas om valgõ ja näet, sähvätüs!» Jutt olf õigõ. Mõtli ja küsse, midä ma tetä saa. «Tulõ ütlen, sääl näet!» «Koh sääl?» «Uma vanaimä man!» «Sa olõ-i iks õigõ!» «Ku sa ei tulõ, om kõik säälsamut-sõh, saat sa arvo!» Jutt olf nii pallo hull, et mõtli ütlen minnä. «Läämi tõist tiid!» «Mille?» «Võro-Räpinä tii om kinni,

vinläse kaibsõva läbi!» «Sõs vana Võro-Räpinä tii?» «Jah.» vastaš naanõ. Kõndsõmi. Vana tii pääl es olõ hätä midägi. Koskiltpuult es näe, et olõssi sõda. Olf jo talvõaig ja külm. Võõras kõnõl, et om Hele-na ja saadõti mullõ sakslaisi puult perrä. Midä lähkümpäle tulf Veriora, toda selgemp olf, et Helena kõnõl õigust: pallo verd, pallo surma saanud in-miisi. Vanavanaimä kõnõl, kuis sõa aigu sandis jäänü sõduri hinnäst Leevil järve uputi, ja tuudsamma näi ma ka Verioral järve veereh.

Jõudsõmi vana kultuurimaja mano. Küsse, et kohe ma sis-

minemä piä, ja Helena ütelf, et vanaimä mano. «Vanaimä mano kortõrihe?» «Sääl näet!» Lätši kortõri mano, mille iih olf konvoi. Küsti, et kiä ma olõ. Ütli, et seo maja ütš lats, a tuu es loe, sisse minno es lasta. Näüt-si aknõ pääle, koh mu vanaimä lehviif, ja sõs konvoi küsse: «Kas sa tunnõt provva Leni-nit?» «Kedä?» «Lenini prov-vat?» «Seo om mu vanaimä!» «Mine edesi!» Lätši tarrõ, koh mu vanaimä pikuf uhkõh sängüh ja sei viinamarju. «Vana-imä, mis provva Lenin sa olõt?» «Latsõkõnõ, sa näet, et om sõda! Lenin pallõl minno hindä naasõs ja lubasi tetä kõkkõ, midä ma taha!» Vanaimä olf nii suurt õnnõ täüs. «A vanaesä?» «Vanaesä ütelf, et omgi hää, ku hullust valla saat!»

Kuuli Helenat kõnõlõman, et innegi om naisi peräst sõtu peetü. Nüüd tulf mul miilde, koh ma tuud naist nännü oli. Timä olf Illos Helena, kedä ma hindäle ette kujoti, ku raadiost Trooja sõa kotsilõ kuls-si. «Vanaimä, ma iks Leni-nit hindä vahtsõs vanaesäs ei taha ja sa kah, Vinnemaal olõ õi ütteri säänest kardina-puuti, mis sullõ miildüsi. Ja Lenin siist külh Vinnemaad juhtma ei nakka!»

Hiitü üles. Kõnõli umast unõst imäle ja vanavanaimä-le, mispääle viimäne lubasi mu vana ja hää Leevi arsti Pintsoni mano viä, et tuu mullõ bromaati kirotaši, mis jo timä aigu latsil säändse unõ är võtõ.

Bromaati ma es saa, mul tuu väiku pääl läts inne naidõ juttõga sassi.

Politsei küsüs dokustaatõ. Naanõ küsüs mehe käest: «Mis tä ütelf?» Miis seletäs, et paprit taht kaia.

Kaes politsei paprit ja kõnõlõs: «Jaa, Võru... Elu kõige halvemat seksi olen ma saanud Võrus.»

Naanõ küsüs jälki: «Mis tä ütelf?»

Miis ühmäs: «Tä ütelf, et tä tund sinno.»

Riian naati hussõ mõskma

Minevä nääl loi kirärika, miä või võrokõisilõ peris nafakas paistu. ERRi portaalin olf kirän niimuudu: «Riia veoettevõte on alustanud pealinna husside, trammide ja trollide täiendavat pesemist ja desinfitseerimist.»

Tiia-i õnnõ, kas tuust luudusõlõ midägi hääd kah tulõ, ja arvada või, et hussilõ sääne mõskminõ sukugi miiltmüüdä ei olõ. Kül pia vihma tulõ ja tuu mõsk nuu eläjä parõmbahe ja veitümbä kuluga puhtas.

MUSTA RIIVO

Maolda nali

Mõni nali om nii maolda, et aja peris naardma. Toimõndaja om üte säändse siä vällä valinu.

Tutva politsei

Vanõmb paar sõit autoga päällina. Naanõ om rooli. Inne Taifn-he joudmist pidä politsei nä kinni. A naanõ om kõva kuulmisõga.

Latsilõ

Vastus saada' üte nädäli Joosul meiliaadrõssi pääle latsinukk@umaleht.ee vai postiaga: Uma Leht Tartu 48 65609 Võro.

Vastussõ mano panõ' kirja uma nimi, vannus ja kimmähe ka postiaadrõs.

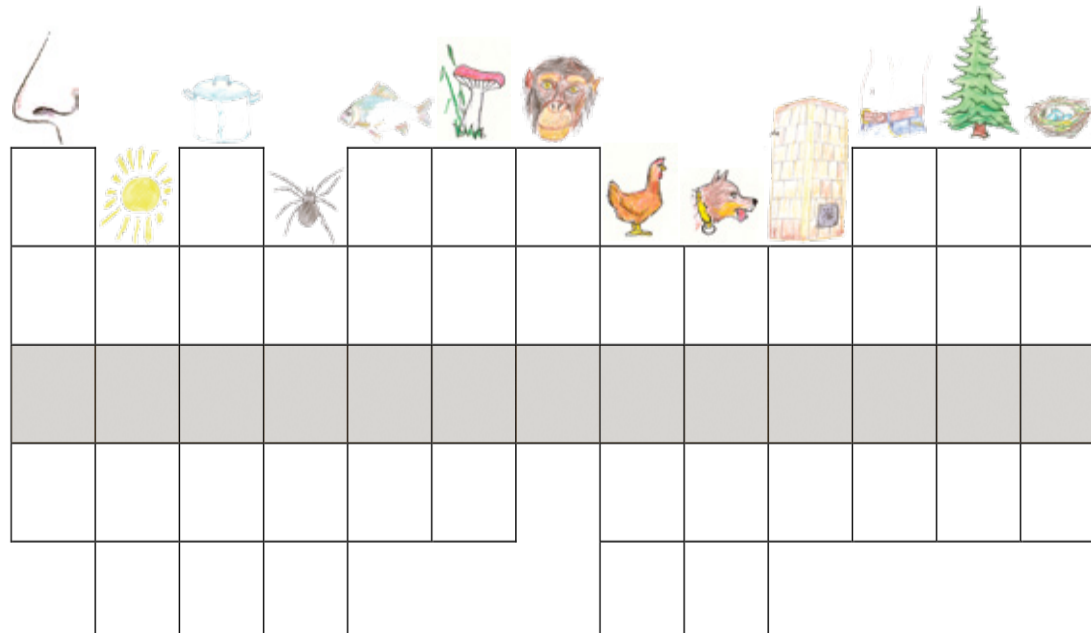
Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai plaatõ.

Latsinukka tugõva' Võro Instituut ja Võro selts VKKF.

Minevä kõrra vastus: LIHAHIIDE'.

Avvohinna saava' VEGNERI LISETTE (7) Jõeveere küläst ja KIVISILLA GITTE (4) Pääsnä küläst.

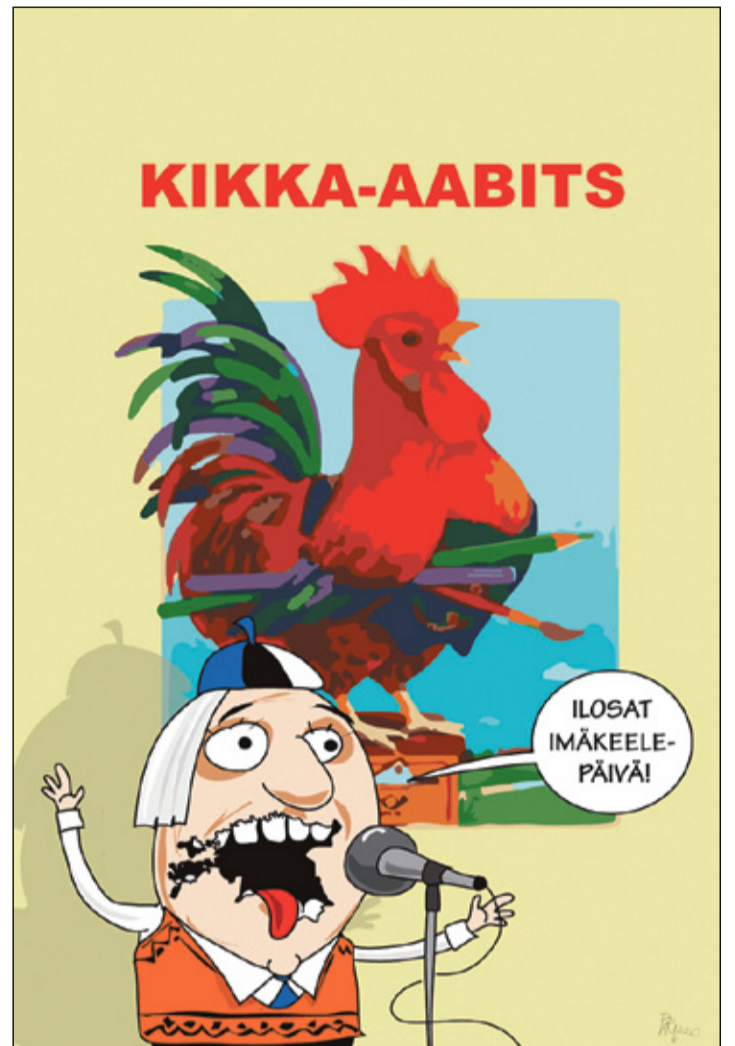
Ku tiit ristsõna är, saat teedä', miä om õkva pia käen. Vastus saada' meile 19. urbõkuu pääväs!

PILDI' TSEHKEND SAARÕ EVAR.

Parm tsuskas

Nalapildiga tsuskas ütiskunda mõnõst hellembäst kotussõst Rõugõ Rebäse külä miis VARUSTINI ANDRES, tunnõt ka nimega PARM.

Tossu Tilda pajatus

Viipütün pidolõ

Kamp küläpoissõ tahtsõ Vinne aol tutvva sünnüpääväle minnä, a tii sinnä olf pikk. Nä sai kaubalõ viipütü (veetsisterni) juhiga, kes üüses autot tüükua mano vei.

Luuk massina pääl tõugati kõrvalõ ja ütstõsõs takan hüpsi poisi tühhjä pütü sisse. Luuk kinni ja lätški sõidus. Kõik olõs laabsalõ lännuki, ku tii pääl ei olõs miilits autot kinni pidänu.

TOSSU TILDA

Muda Mari pajatus

Rahvaperäne arstminõ

Ma kuuli raadiost, et rahvaperäne ravitsõminõ om iks kõgõ parõmb ka katõkõmne edimädsel saandil. Näütõses lamba-villadsõ suka ja hanirasvaga määrmine. Ma tiia-i, mille sõs noidõ rohopuutõ kinnipandmisõ ümbre nii pallo larmi om. Ega sääl müvva-i hanirasva. Ja suka piät iks vanaimä esi kudama.

«Kas olõmi peräle jõunu?» kostsõ pütü seest ku tõrõpõhast kellegi helü. Hallõ vahelõjäämine lõppi nii, et sohvõr pidi juhulua är andma ja priiküüti saanu küläpoisi edesi uma jala pääl astma. Ku võmm olf minemä sõitnu, kořas autojuht, kinkal olf lubatu iks tüükua mano är sõita, poisi tii päält vahtsõst üles ja vei nä iks pidomajja är.

MUDA MARI

KRABI KÜLATEATER

20

14.03.2020 Krabi rahvamajan kell 19.00

Pääliku kõnõ, sõnvõtu, mõnõ lätvä püüne pääle. Tervüsenaps, nõgõsõsupp, nali ja naar terves õdakus. Simman ansambliga «Parvepoisid» Valla om Kliksu kohvik. Tulõ esi, võta ütlen sõbra, tutvva ja võhivõõra kah!

Pilet 10 € (Saa Krabi poodist vai piduõdakul rahvamajast.)

Ussõ tetäs valla kell 18

Teedüs 5061193, Marje

Tugõva: Rõugõ vald, Daisy tordid, Krabi Kõrts, Pähni Looduskeskus.